

İyi İnsanlar Nereye Gitti?

İyi İnsanlar Nereye Gitti? :)

Umut Toprak

Bazen insan durup sormadan edemiyor:

İyi insanlar nereye gitti?

Gerçekten beyaz atlarına binip gittiler mi, yoksa biz mi onları yolda kaybettik?

Bugün yaşadığımız kopuş cehaletten ya da imkânsızlıktan doğmuyor. Tam tersine, her zamankinden daha donanımlı, daha eğitilmiş, daha parlak özgeçmişlere sahip bireylerle çevriliyiz. Diplomalar var. İyi üniversiteler var. Yabancı dil var. CV'ler güçlü. Ama bütün bu teknik birikime rağmen, en temel insani reflekslerin aşındığını görüyoruz. Demek ki sorun bilgi eksikliği değil; **bilginin karaktere dönüşmemesi**.

En iyi okullardan mezun olmak, iyi bir CV'ye sahip olmak, İngilizce konuşmak yetmiyor. Ahlak, erdem, yardımseverlik, zaman yönetimi, sorumluluk alma, karşısındakini ciddiye alma, sözünün arkasında durma, sınır bilmeyi öğrenme ve yaptığının sonucunu üstlenme gibi temel insani refleksler inşa edilmiyorsa, geriye yalnızca teknik olarak donanımlı ama toplumsal olarak eksik bireyler kalıyor. Eğitim, çoğu zaman bilgi ve beceri kazandırıyor; fakat karakter, davranış disiplini ve ortak yaşama bilinci üretmiyor. Demek ki mesele okulun adı değil; ne öğrettiği kadar, **neyi öğretmediği**.

Bugün eğitim büyük ölçüde “yapabilirim”i öğretiyor, “yapmalıyım”ı değil. İnsanlar yetkin; ama “söz verdim”, “karşımdakinin zamanı var”, “davranışım başkasını etkiler” refleksi zayıf. Çünkü bunlar derste anlatılmıyor. Sınavda çıkmıyor. Ölçülüyor. Değerlendirilmiyor.

Tam bu noktada empati kavramı yanlış bir yere yerleştiriliyor. Empati, insanı insan yapan en temel yetilerden biridir; toplumsal bağın, birlikte yaşamının ve güvenin sessiz taşıyıcısıdır. Ancak empati, sınırlarından koparıldığında erdem olmaktan çıkar. Çünkü empati bir **duygu hâlidir**; sorumluluk ise bir **davranış biçimi**. Empati anlamayı sağlar; sorumluluk bu anlayışı eyleme dönüştürür. İyi niyet, doğru davranışla tamamlanmadığında toplumsal düzen üretmez. Empati, sorumluluğun yerine geçen bir mazeret değil; sorumluluğu mümkün kılan ahlaki zemindir.

Ama bugün geldiğimiz yerde şunu açıkça söylemek gerekir:
Bizde artık çoğu zaman **ne empati var ne sorumluluk**.

Empati yok; çünkü başkasını gerçekten hesaba katan bir bakış zayıfladı.
Sorumluluk yok; çünkü davranışın sonucunu üstlenme refleksi silindi.

Bu yüzden empati çoğu zaman merkezilikle karıştırılıyor. “**Benim mazeretim var**” cümlesi öne çıkıyor; ama “**benim mazeretim başkasını nasıl etkiliyor**” sorusu sorulmuyor. Bu yaklaşım bireyi rahatlatıyor, fakat ortak hayatı aşındırıyor. Herkes kendini iyi niyetli sanıyor, ama kimse davranışının bedelini üstlenmiyor.

Bu aşınmayı hızlandıran şey, **sonuçsuzluk kültürü**. Gevşek davranışların bedeli olmayınca, davranış kalıcılığıyor. İnsan zihni bunu hızla öğreniyor: **Bedel yoksa davranış tekrar eder**. Üstelik bu tablo üst düzeylerde de görünür hâle geldiğinde, rol model tamamen çöküyor ve genç kuşak şu mesajı alıyor: “Demek ki böyle oluyor.”

Bu noktada sorun bireyi aşar, kültüre dönüşür.
Ve şu cümle kaçınılmaz hâle gelir:

Tuz koktuğunda yemek bozulur;
kültür bozulduğunda her şey görünüşte yerli yerindedir ama tadı yoktur.

En tehlikelisi de budur. Çürüme sessizdir. Kimse “bozulduk” demez; herkes hâlâ “normalim” der. Kurallar vardır ama içi boştur. CV’ler vardır ama omurga eksiktir. Eğitim vardır ama utanma eşiği silinmiştir.

Peki çözüm nerede?

Romantik cevaplarda değil. Çözüm; **net sınırlar, küçük ama gerçek sonuçlar** ve davranışı normalize etmemekte yatıyor. Bağırmadan, ajitasyon yapmadan. “Bu böyle yürümüyor” diyebilme cesaretinde.

İnsan yetiştirmeyi yeniden merkeze koymak zorundayız. Bilgi değil; **meslek ahlakı, zaman disiplini, karşılıklı saygı**. Bunlar inşa edilmedikçe hangi okuldan mezun olduğunun bir önemi kalmaz.

Burada rahatsız edici ama dürüst bir gerçek var:

Evet, bu standartlarla bazen **insan** bulamazsın. Ama standardı düşürdüğünde de iş yürümez. Kısa vadede “insan bulmuş” gibi olursun; uzun vadede ise güven erir, iş yavaşlar ve en kötüsü, bu durum **normal sanılır**. Yani insan değil, **sorun satın alırsın**.

Gerçek çözüm şudur: Az insanla, yavaş ama temiz iş. Standart koyan yalnız kalabilir; ama yanında kalan insan sağlam olur. “İnsan yok” dönemi geçicidir, “kültür yok” dönemi kalıcıdır. Bir yer, “orada iş böyle yürür” diye bilinmeye başladığında, doğru insanlar zaten yolu bulur.

Ve tuzun koktuğu yerde çözüm tuz eklemek değildir.

Çözüm; kaynağı değiştirmeyi, ateşi kısmayı ve bazı şeyleri **yeniden yapmaya cesaret etmeyi** gerektirir.

Bazen yapılması gereken tek şey şudur:

“Bu böyle yürümüyor” demek.

Az insan söyler bunu.

O yüzden yalnız hissettirir.

Ama doğru yer tam da burasıdır.

Çünkü kültür, bağırarak ya da romantize edilerek değil; **normali her seferinde yeniden tarif ederek** onarılır.